

I.DÜNYA SAVAŞI SIRASINDA BALKAN BİRLİĞİ YOLUNDA İLK ADIM: KORFU BİLDİRGESİ (20 Temmuz 1917)

Galip ÇAĞ¹

Özet

I.Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru Rusya'da yaşanan rejim değişikliği ve akabinde Almanya'nın savaşın mağlup tarafında yer alacağına iyice belirginleşmesi önce kuzeydoğu Avrupa'da akabinde de yavaş yavaş Güneydoğu Avrupa'da yani Balkanlarda yeni jeopolitik düzenleme ve yapılanmaları beraberinde getirdi. Özellikle Almanya'nın Avrupa için bir -şimdilik- bir güç olmaktan çıkması bilhassa Balkanlar'da ki yapılanmayı hızlandırdı.

Bu dönemde Sırp Krallığı'nın başını çektiği orta Balkan monarşileri bir araya gelerek daha güçlü ve büyük bir Balkan birliği kurmanın gerekleri üzerinde durmaya başladılar ve bunu bir birlik projesi haline getirdiler. Bu sürecin devamı Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı'nı yada diğer bir ifade ile Yugoslavya Krallığı'nı doğurdu. Gelişmeler ortaya çıkan bu yeni yapılanma ile durmadı ve bugüne değin süren bir etnik çatışma ortamını yarattı. İşte bu sürecin başlangıç noktasını teşkil eden Korfu Bildirgesi 17 Temmuz 1917'de Balkanlarda Osmanlı sonrası ilk birlik denemesinin deklarasyonu hükmündedir. Bu çalışma I. Dünya Savaşı sürerken ilan edilen ve mevcut statükoyu değiştirecek olan bu bildirgeyi inceleyecek ve Balkan jeopolitiğinde meydana getirdiği değişimi ortaya koymaya çalışacaktır. Bu sayede Balkanların bugünkü yapısının oluşum sürecinin bu çok önemli evresi aydınlatılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Korfu, Balkanlar, Yugoslavya, Sırp Krallığı

FIRST STEP TO BALKAN UNION DURING WORLD WAR I: DECLARATION OF CORFU (20 JULY 1917)

Abstract

Towards the End of the First World War, Changing the Regime in Russia and then well pronounced to being Germany lost side of the War, slowly brought new geopolitical arrangements and structures firstly in north-eastern Europe and following than Balkans. Especially Germany, is no longer a force for-now- that- for Europe, stepped up structuring especially in the Balkans.

During this period, mid-Balkan monarchies led by the Kingdom of Serbs gathered and began to elaborate on the requirements of establishing a major and more powerful Balkan Union and it made it into a unity project. The continuation of this process, gave

¹ Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü öğretim üyesi
e-posta: galipcag@gmail.com

birth to the Serb-Croat-Slovene Kingdom or in other words of The Kingdom of Yugoslavia. Emerging developments did not stop with this new structure and has created an environment of ethnic conflict which lasted until today.

That which constitutes the starting point of this process, the Declaration of Corfu Declaration of July 17 1917 the trial of the first troops in the Balkans after the Ottoman force. This study, will examine the declaration which was declared and changed the existing status quo while I. World War. And will attempt to reveal the changes brought about by the geopolitics of the Balkans. In this way, this is a very important stage of the process of the formation of structure in the Balkans today will be illuminated.

Keywords: Corfu, Balkans, Yugoslavia, Serbian Kingdom.

Giriş

Türklerin Balkanlardaki varlığı, ortaya çıkış sürecinin en başından beri Dünya dengelerine büyük etki etmiş, adeta bu coğrafyanın kader çizgisi hep bu minval üzerine çizilmiştir. Ayrıntılar bir kenara bırakıldığında Kavimler Göçü ile başlayan bu süreçte Balkan halkları büyük ölçüde farklılıkları ile anılmış, çoğunlukla bu farklılıkları sebebi ile de hükmeden değil hükmedilen statüsünün çok ötesine geçememişlerdir.

Osmanlıların Balkanlara geçişi ile bu farklılıklar millet sistemi içerisinde unutturularak yeni bir düzen ortaya konmuş ve yüzyıllardır bölgeye hakim olan ayırık yapı birkaç asır sürecek bir birlik ruhuna kavuşmuştur. Tabii ki bu süreçte bu halkların kök ve kültürleri onlar tarafından da öteki Batı tarafından da unutulmamıştır.

Avrupa'da özellikle coğrafi keşiflerin yarattığı yeni yaşam alanları ve buralarda kurulan yeni düzenler zamanla Avrupa için alternatif bir yönetim anlayışının da –belki de bilinçsiz bir şekilde- kaçınılmaz bir başlangıç noktası oldu. Amerika'da emperyal bir zihinle teşkil edilen *kolonyal düzenin* bir başkaldırı haline gelişi, akabinde Batı hegamon güçlerinin bu kolonyal parçacıkları kendi üstünlüklerinin birer piyonu haline getirişleri, insanın doğasının da beraberinde getirdiği bir direniş ile bağımsızlık mücadelesi haline gelmiş ve ortaya Avrupa'nın göbeğinde patlamaya hazır bir bomba bırakmıştır: *bağımsızlık*.

18. yüzyılın başından sonuna değin süren Osmanlı- Avusturya Macaristan mücadeleleri bu sürecin Osmanlı'daki ayağını yani *Osmanlı Balkanı'nı* hareketlendiren kısmını oluşturmuştur. Zira bu süreçte bir kısım Sırp ahalinin Macaristan'a göçü ve *Sremski Karlovci'*ye yerleşmesi tehlikeli bir süreçinde başlangıcını teşkil etmiştir.

18. Yüzyılda Sremski Karlovci

Sremski Karlovci'de başlayan bağımsızlık eğilimi kısa zamanda yayıldı ve 19. yüzyılın başında artık Balkanlar'da Osmanlı birliği sarsılmıştı. Özerk Sırbistan diğer Balkan halklarını da etkiledi şüphesiz ki. Özellikle Yunanistan biraz da Batı'nın desteği ile birlikte Sırlardan çok daha derin bir değişime doğru hareketlendi.

Otonomi ile birlikte Sırlar artık kendi kaderlerinde söz sahibi olabilecekleri ümidine sahiptiler. Ancak devlet olmak özellikle de ulusçuluk çağında çok kolay olmayacaktır. Zira artık Osmanlı'nın sahip olduğu iktidar erkinin Sırlar içerisinde iki büyük talibi vardı: Obrenoviç ve Karayorgiyeviç hanedanları.

Sırların 1870'de kazandıkları tam bağımsızlıkla birlikte 1875'te Bosna ve Hersek'te başlayan ayaklanmayı, Sırbistan ve Karadağ'daki ayaklanmalar izledi. 1878'de Ayastefanos'la başlayıp Berlin'le biten 93 Harbi'nin sonuçlanma süreci Balkanlardaki Osmanlı hâkimiyetini büyük ölçüde sonlandırdı.

Berlin Kongresi Balkanların kaderinde önemli bir kırılma noktası oldu. Zira o güne değin büyük ölçüde Osmanlı'ya karşı mücadele eden Balkan halkları artık yavaş yavaş birbirlerine düşmeye başladılar ve bölge şimdi sadece Batı ve Osmanlı için değil Balkan halkları için de bir mücadele alanı haline geldi.

Balkanlarda Sırp-Karadağ-Bulgar-Yunan çatışmasının ana gayesi bölgede kalan son Osmanlı toprak parçaları olan Arnavutluk ve

Makedonya'nın paylaşılmasıyla ilgiliydi. Yeni devletler artık dış politikada genişleme merkezli bir anlayışla hareket ediyor ve bu manada eski düşmanlıkları bir kenara bırakmayı dahi göze alıyorlardı. Kaçınılmaz son ve Balkan Savaşları'nın patlaması çok sürmedi. Osmanlı'ya karşı bir anda mini bir müttefik güç haline gelen Sırp-Karadağ-Bulgar-Yunan konvansiyonu kısa zamanda tüm Balkanları ele geçirmeyi başardı. Ancak savaşın bu ilk kısmı aslında Batı'nın gözündeki kaotik Balkan evreninin netleşmeye başladığı bir dönüm noktası oldu. Zira artık Osmanlı'dan alınacak bir *Balkanya* yoktu. Şimdi ellerindekini paylaşmak zorundaydılar. İşte Balkanlar için asıl kıyamet ve yıkım tam bu sırada başladı.

Balkan Savaşları'nın bu ikinci kısmında Balkan ülkelerinin, halklarının yaşadıkları ve birbirlerine yaşattıkları bugün artık bölge tarihçiliği ve yazın kültürü açısından muazzam bir manzume². Bir yanda karanlık bir Batı imajı, diğer yandan çağdaş Batı'nın hemen yanı başında insanlık onurunun hiçe sayıldığı bir karanlık orman. Bu düzen I. Dünya Savaşı'na kadar sürdü.

Panslavizm ve Yugoslavizm İdeası

Panslavizm ya da Panslavcılık; 19. yüzyılda ve 20. yüzyıl başlarında, tüm Slavlar için ortak bir tarihsel mirası savunan ideolojik bir akım olmakla birlikte³, Slavlar'ın yeniden siyasal birlik tesis etmesini amaçlayan bir anlayıştır. Bu akımla, Rusya'nın önderliği altında bütün Slav kavimlerinin siyasal birliğini sağlamayı amaç edinmiş bir hareket kastedilmiştir. Bu manada Rus emperyalizminin ve nasyonalizminin gelişmesi⁴ ve diğer taraftan Osmanlı ile Avusturya-Macaristan tazyikinde kalan Slav menşeli toplulukların mevcudiyeti panslavist akımın gelişmesine olanak sağlamıştır.

Panslavist eğilimlerin ilk örnekleri bazı Slav tarihçi ve şairlerin eserlerinde 16. yüzyıldan itibaren görülmeye başlamıştı. Leh Prensi IV. Vladislav'ın Hotin'de Türklere karşı kazandığı zaferi, Tasso'nun "*Kurtarılmış Jerusalem*" üslubundaki manzumesinde anlatan **Raguzalı**

² Oryantalizmin balkanlara uyarlanmış bir versiyonu olarak düşünülen ve bugün artık büyük bir ilgi ile üzerinde konuşulan bu olaylar manzumesine dair ayrıntılı bilgi için bkz.; Maria Todorova, *İmagining The Balkans*, Oxford University Press, 2009; Galip Çağ, *Avrupa'nın Ötekisi Balkanlar*, Çankırı Avrasya Stratejik Uygulama ve Araştırmaları Merkezi Yay., Çankırı, 2012, Amila Buturovic, Irvin cempl Schick, *Osmanlı Döneminde Balkan Kadınları*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., İstanbul 2009.

³ Büyük Larousse, "*Panslavcılık*" md., c. XVIII, s. 9144

⁴ Akdes Nimet Kurat, "*Panslavizm*", DTCF Dergisi, II/4., Ankara 1953, s. 241.

(Dubrovnik) **İvan Gunduliç**, bu başarıyı ziyadesi ile övdükten sonra Slavlar arasındaki yardımlaşmanın ve birliğin sağlanması durumunda Vladislav'ın yeniden bir Slav birliği tesis edebileceğini iddia etmiştir⁵.

1725 yılında **Rus İlimler Akademisi**'nin kurulması ve 1755 yılında **Moskova Üniversitesi**'nin tesisi ile Slavistik artık bir ilim dalı olarak ele alınmaya başlamıştı. Bu doğrultuda Alman Schlözer başta olmak üzere Çeklerden **Şafarik**, **Dobrovsky**, **Palacky**, **Kopitar**; Slovenlerden **Miklosiç** ve Sırp'lardan **Karaciç** gibi ilim adamları çok büyük katkılar sağlamıştı. Rusya dışında hızla yayılan bu hareket zaman içerisinde Rusya içerisinde de destek görmüş ve **Vostokov** ile birlikte Slavcılık burada mühim bir yayılım sahası bulmuştur.

Hali hazırda tarihi emelleri göz önünde bulundurulduğunda, Rusların, tüm Slavları birleştirmeyi gaye edinen bu hareketi desteklemeleri gayet normaldi⁶. Zira **Tyütçev**'in bütün Slav kavimlerinin Rus bayrağı altında toplanmaları gerektiğinden bahsetmesi⁷ bu düşünceyi desteklemektedir.

1818 - 1822 yılları arasında Prag'da kurulan **Memleket Müzesi** özellikle Çek ve Slovaklara ait arkeolojik ve etnografik materyalin ortaya konması noktasında etkili olmuştur. Bu müzeye ait olan verilerin Çek dilinde yayınlanmaya başlaması ile Almanlarla birlikte Çek ve Slovak ilim adamları da bu konu üzerinde etkin bir rol oynamaya başlamıştır. Çek düşünürü **Palacky** ve şair **Kollar** bu manada umumi Slav hareketinin liderleri konumuna gelmişlerdir. Fransız ihtilali sonrası ortaya çıkan milliyetçi düşünceler bu ilim adamları sayesinde kısa süre içerisinde hemen hemen tüm Slav grupları arasında yankı bulmuştu.

Slavlar arasında milli şuurun uyanmasında Almanlar da mühim bir rol oynamıştır. Zira Slav dilinin ve tarihinin bir ilim dalı olarak ele

⁵ Kurat, Panslavizm, s. 244

⁶ Slavların birleşimini amaç edinen ve genel manada Slav toplulukları arasında kabul gören Panslavist düşünce Lehliler tarafından kabul görmemişti. Çünkü Lehlilere göre; Panslavizm zamanla Ruslaştırma politikasına dönüşecekti. Ve dolayısıyla Rusların Lehistan üzerindeki baskısını arttıracaktı. Bir müddet sonra 1830'da vuku bulan Leh ayaklanmasının Ruslar tarafından sert bir şekilde bastırılması bu düşünceyi iyice kuvvetlendirecekti. Hâlihazırda Rusların Lehlilere karşı uyguladıkları bu sert hamlelerin Tyütçev ve Puşkin gibi şairler tarafından edebi bir şekilde tasvir edilmesi de bu düşünceyi kuvvetlendirmişti. Bkz. Kurat, Panslavizm., s.251

⁷ Kurat, Panslavizm., s. 251

alınması gerektiğini ileri süren ve bunu başlatanlar yine Almanlar olmuştur.

Alman ilim adamları içerisinde bu manada ilk adımları atanlardan biri –Gerhald F. Müller (1705-1786) ve Karl Göttlieb Anton (1751-1818) ile birlikte- *Göttingen Üniversitesi*'nden **Ludwing von Schlözer** olmuştur⁸. Schlözer yine bir Alman olan *J.D. Michaelis'in* Tevrat üzerindeki tetkiklerinden hareket ederek Slavistik ilmini kurmuştur. Bir ara II. Katerina'nın Rusya'sında da kalan Schlözer burada bir takım değerlendirmelerde bulunarak Slavların en eski atalarının araştırılması gerektiğini belirtmiştir. Eseri "**Slav Kavimleri Bölümü**" (*Slawisches Völkersystem*)'nde özellikle Slav kavimlerinin menşei mevzusunu aydınlatmaya gayret etmiştir. Yine Rus İlimler Akademisi üyesi sıfatı ile ilk Rus vakanüvisti olarak kabul edilen "*Nestor*"un kroniğini de 1767'de bastırmişti. 1802 yılında aynı vakanüvisin tenkitli bir neşrini de hazırlayan Schlözer, bu sayede başta Çekler ve Slovaklar olmak üzere diğer Slav topluluklarında bu konuyu ele almasında etkili olmuştur.

Tüm bu bilgiler ışığında ifade edilebilir ki; 20. yüzyılın başlarına gelindiğinde Slav Birliği meselesi artık olgun bir fikir olarak tartışılmakta ve peşi sıra düzenlenen Pan-Slavistik kongrelerinde hararetle bir şekilde dile getirilmekte idi. Ancak Pan-Slavizm'e nazaran Yugoslavizm'in ilerleyişi ve güçlenmesi bilhassa 1875 Sırp Ayaklanması sonrasında Bosna üzerinde etkinlik niyeti, akabinde de buranın Avusturya Macaristan tarafından ilhaki ile (1908) gerçekleşmedi⁹. Tabiki buna bir de II. Balkan Savaşı da eklenince Yugoslavizm fikri suya düştü.

Yugoslav yani Güney Slavlarının birliği fikrinin 20. yüzyıl başlarına kadar bir şekilde gerçekleşmemesinde Sırp'ların baskın ırk ve kültür olma iddiaları mühim rol oynamıştır. Sırp aydınlarına göre Karadağ zaten Sırp devletinin bir parçası iken Hırvatlar da aynı halkın işgal altında kalmış diğer bir kolu idi. Bu manada Sırp'lara göre Karadağ ile birleşmek zaten doğal bir süreç iken Hırvatlar ile birleşmek de büyük farklılık yaratmayacaktır. Ancak bu birliğin temel yapı taşının hem nüfus hem de baskın kültür olarak Sırp'lardan oluşması gerekliliği –tabii ki Sırp'lara göre- Yugoslavya'dansa Büyük Sırp Krallığı'nın kurulmasını

⁸ Yaşar Onay, *Rusya Ve Değişim*, Nobel Yay., Ankara 2002, s. 41

⁹ Nesrin Kenar, *Yugoslavya, Yugoslavya Sorunu'nun Ulusal Ve uluslar arası Boyutu*, Palme Yay., Ankara 2005, s. 29-30.

daha cazip gösteriyordu. Buna göre nüfus çoğunluğu Sırp'lardan oluşan ve içerisinde Bosna Hersek, Hırvatistan'ın bir kısmı, Slovenya ve Dalmatya'nın bulunduğu Büyük Sırbistan Balkan Savaşlarının ikinci evresine kadar birliğin bir numaralı amacını teşkil etmiştir. İkinci planda Bulgarlar da bulunsalar Balkan Savaşları sırasında ortaya çıkan kanlı Sırp-Bulgar çekişmesi içerisinde Bulgarların bulunduğu Slav birliği projesini erken bitirdi. Üçüncü sırada ise Yugoslavizm ve Yugoslavya vardı. Ancak bu proje hepsinde zordu, zira ortada gerçek manada bir ulus yoktu¹⁰.

1914 Carnegie Vakfı Raporu'na Göre
Balkan Savaşları Sonunda Balkan Coğrafyası

¹⁰ Yugoslavya'da ulus kavramına dair bir değerlendirme için bkz., İlhan Uzel, "Sosyalizm'den Ulusçuluğa: Yugoslavya'da Ulusçuluğun yeniden Canlanması", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt: 47 Sayı: 1, Ankara, ss. 217-244.

I.Dünya Savaşı ve Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı

I.Dünya Savaşı'na gelindiğinde aslında Güney Slavları birleştirmek gibi bir düşünce bölgede hakim bir algı değildi. Zira yukarıda da ifade edildiği şekli ile Balkan Savaşları bölgedeki ulusçu aklın yerini tamamı ile genişleme yanlısı bir hırs ile doldurmuştu. Güney Slav birliği diğer bir ifade ile Yugoslav Krallığı düşüncesinin yerini şimdi ilk kez İliya Grasinin'in ortaya attığı Sırp birliği fikri almıştı¹¹. Bunun yanında olası Güney Slav birliğinin diğer iki üyesi Sloven ve Hırvatlarda ise hakim fikir daha özgürlükçü bir otonomi idi¹².

Sırp'ların Balkan Savaşları sonrasında %82 oranında artan toprak büyüklüğü ve 2 katı aşan nüfus artışı I. Dünya Savaşı öncesinde özellikle Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nu ziyadesi ile rahatsız ediyordu. Ancak Batılı güçlerin baskısı bu konuda bir hamle yapmalarını engelliyordu. Bu noktada endişelerinin en mühim noktası bünyelerinde barındırdıkları Sırp nüfus idi.

I.Dünya Savaşı'nın fitilini ateşleyen suikast sonrasında Sırp'ların bir anda itilaf güçleri yanında yer alması Slav birliği fikrinin yeniden ateşlenmesine sebep oldu. Ancak Sırp'ların beklentilerinin aksine Balkanlarda oluşacak bir Güney Slav Birliği ne İngiltere'nin ne de Fransa'nın işine gelmiyordu. Dahası Sırp'ların olası Avusturya galibiyeti ile bu imparatorluğun ortadan kalkması da yine birincil hedefler arasında yer almıyordu.

Sırbistan, Kasım 1914'te Niş Deklarasyonu ile savaşa giriş gayesini Başbakan Nikola Paşiç'in ağzından şu şekilde ilan etti¹³:

"Balkanlarda barış ve istikrarın sağlanmasının koşulları bellidir. Yeni bir devlet kurulmalıdır. Yeni devletin sınırları geniş olmalı, etnik bakımdan birbirine uyumlu, bir arada yaşamak için sorun yaratmayan unsurları içermeli, siyasi açıdan güçlü, ekonomisi bağımsız ve ayrıca Avrupa kültürü ile uyumlu olmalıdır."

¹¹ "Yugoslavya" ilk kez 1839 yılında Sırp tarihçi Teodor Pavloviç tarafından ortaya atılan "Güney Slavları Yurdu" anlamında ideolojik bir terimdir ve başlangıçta tüm Sırp'ların tek bir devlet altında toplanmasını öngören ideolojik planın yani büyük Sırbistan'ın teorik temeliydi, Mediha Akarşlan, Bosna Hersek ve Türkiye, Alternatif Üniversite, Ağaç Yayınları, İstanbul 1992, s. 11.

¹² İrfan Kaya Ülger, Yugoslavya Neden Parçalandı? Balkan Dramının Perde Arkası, Seçkin Yay., Ankara 2003, s. 3-34.

¹³ Alex M. Dragnich, Serbs and Croats, The Struggle in Yugoslavia, London, 1992, s.20.

Pasiç'in bu değerlendirmesinde göze çarpan genişlik vurgusunun temelinde şüphesiz ki Hırvat milliyetçiliği ile Sırp milliyetçiliğinin bilhassa sınırlar noktasında yaşadığı çakışma idi. Çünkü Hırvat milliyetçilerine göre Hırvatistan Alplerden Bosna sınırına, doğuda da Sırp Bulgar sınırına uzanıyordu¹⁴. Bu durumda Sırp'ların ulus varlıkları da yok sayılıyordu¹⁵. Bu noktada Pasiç'in çözümü de muhtemel Yugoslav Krallığı idi.

Pasiç'in bu çıkışına Hırvatlar ve Slovenler 1915'te kurdukları *Yugoslavya Komitesi* ile cevap verdiler. Temelde Avusturya Macaristan İmparatorluğu içerisinde yaşayan Slavların sıkıntılarını müttefiklere aktarmak için kurulsun da komite Yugoslavcı düşüncenin önemli bir temsilcisi olarak çalıştı. *Frano Spilo, Ante Trumbić, İvan Metroviç, Hinko Hinkoviç, Franko Potocnjak, Nikola Stojanoviç ve dusan Vasiliyeviç*'in başını çektiği komite hiç şüphesiz ki önemli işlere imza attı. Özellikle de Slovenlerin Cermenleşme, Hırvatların da Macarlaşma tehdidi altında olması, bunun yanında bir de İtalyanların savaşın sonlarına doğru müttefiklerle gizli bir anlaşma imzaladığının duyulması üzerine, komite sürgündeki Sırp hükümeti ile birlikte hareket etme kararı aldı.

Bu sırada -savaşın başında- Sırbistan tahtında Petar Karageorgeviç vardı ancak yaşlı olduğu için kral yerine naip olarak oğlu Aleksander ülkeyi yönetiyordu. Diğer yandan Sırp, Hırvat ve Slovenler arasında bir birlik oluşturmak amacıyla daha evvelde belirtildiği üzere Sloven lider Ante Trumbić liderliğinde Yugoslav Komitesi kuruldu. Bu Komite savaş sırasında sürgünde olan Paşiç liderliğindeki Sırp hükümeti ile görüşmelerine devam etmekte ve savaş sonrası Yugoslav birliği kurulmasına çalışmaktaydı. Habsburg Güney Slavlarını temsil eden Yugoslav Komitesi içindeki Sloven ve Hırvat unsurlar yeni kurulacak

¹⁴ Hırvatistan ve Slovenya'da modern milliyetçiliğin doğuşu aslında Napolyon Savaşları'na kadar uzanmaktaydı. Napolyon 1809'da Avusturya'dan aldığı Dalmaçya, bazı Sloven toprakları ve Hırvatistan'ın bir kısmını birleştirerek İllirya Eyaletleri'ni kurmuştu.⁸⁵ İllirya üzerinde Fransa'nın amacı, Habsburg İmparatorluğu üzerinde öncelikle askeri bir baskı oluşturmak ve devamında da bölgede siyasi bir güç haline gelmekti.⁸⁶ Napolyon, eyaletlere Fransız Cumhuriyeti'nin hukuk kurallarını ve idari uygulamalarını getirmiş; bu işe, Hırvat ve Slovenler'in Avrupa'nın ekonomik ve siyasi özgürlükleri ile tanışmalarını sağlamıştı. Napolyon'un İllirya Eyaletleri'nin adı da, antik batı Balkanlar'ın adı olan Illyricum'dan gelmekteydi. Napolyon'un İlliryası üzerine inşa edilen Hırvat milli uyanışı da "İlliryanizm" adını almıştı, Gülşah Kurt Güveloğlu, Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı Dönemi'nde Yugoslavya'nın Siyasi Hayatı Ve Türkiye İle Diplomatik İlişkiler (1918-1941), Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara,2009, s.29.

¹⁵ Kenar, a.g.e., s. 36.

devletin federal bir yapıda olmasını; Pašić liderliğindeki Sırp lar ise egemen unsuru Sırp ların oluşturduğu merkezîyetçi bir devlet yapısını istiyorlardı. Sırbistan savaş sırasında işgal edilince Naip Prens Aleksander idaresinde ve Nikola Pašić liderliğinde Korfu Adası'nda Sırp sürgün hükümeti kuruldu¹⁶.

Sürgün hükümeti Korfu'da faaliyetlerine devam etti ve 20 Temmuz 1917'de Yugoslavya Komitesi ile birlikte ortak bir deklarasyona imza attı. Korfu Deklarasyonu olarak bilinen ve Balkanlarda uzun süredir beklenen birliğin kuruluş bildirgesi hükmünde olan belge Sırp Hükümeti ve Yugoslavya Heyeti arasında imzalanan ilk ortak siyasi belgedir. Deklarasyon, 20 Temmuz 1917'de Sırbistan Başbakanı Nikola Pašić ve Yugoslavya Heyeti Başkanı Ante Trumbić tarafından imzalanmıştır. Sırp, Hırvat ve Sloven ulusunun yetkilileri, yabancı işgalinin tamamen ortadan kalkmasının hemen ardından, temsil ettikleri ulusların kendi iradelerine ve demokratik ilkelere dayanacak ortak ulusal, özgür ve bağımsız bir devletin kurulması konusunda anlaşmaya varmışlardır.

Sırpça kaleme alınan metin bir girişten sonra kurulacak olan Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı'nın temel niteliklerine dair 13 maddeyi içermektedir. Buna göre maddelerin kısa muhtevaları şu şekildedir:

- 1- Kurulacak olan Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı yada Yugoslavya, kendi gücü, birliği ve sınırlarıyla bağımsız bir devlet olacaktır.
- 2- Devletin adı Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı olacak, hükümdarı da kral ünvanı alacaktır.
- 3- Devletin tek ordu üniforması, tek bayrağı ve tek tacı olacaktır.
- 4- Sırp lar, Hırvat lar ve Sloven lere ait olan dört bayrakta eşit değere sahip olacaktır.
- 5- Sırp, Hırvat ve Sloven ulusları kanun önünde eşit haklara sahip olacaktır.
- 6- Kiril ve Latin harfleri eşit derecede kullanılabilir ve hangisinin kullanılacağı özgürce seçilebilecek.
- 7- Tüm inançlara saygı duyulacak ve tümü tanınacaktır (Ortodoksi, Roma Katolikliği, İslamiyet).
- 8- Gregoryen takvimine mümkün olduğunca rağbet edilecektir.
- 9- Devletin sınırları Sırp, Hırvat ve Sloven topraklarının tamamını kapsayacak.
- 10- Adriyatik Denizi tüm uluslara eşit derecede açık olacak.
- 11- Tüm vatandaşlar sınırlar içerisinde eşit haklara sahip olacak.

¹⁶ Güveloğku, a.g.e., s. 58.

12- Seçimler evrensel değerlere bağlı kalınarak gerçekleştirilecek.

13- Savaş sonrasında tesis edilecek olan devlette halkın hakları yeniden ve eşitlikçi bir anlayışla yeniden düzenlenecek.

Sonuç

Osmanlı hakimiyeti sonrasında Balkanlarda hakim olan ulusçu düşünce bölgeyi büyük bir kaosun içerisine sürükledi. Bu süreçte ne sınırlar, ne ideolojiler ne de ulus özellikleri tartışmaların dışında kalamadı. Baskın Sırp nasyonalizminin uzun süre dikte ettiği Büyük Sırp Krallığı projesinin Birinci Dünya Savaşı sırasında artık gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması ile birlikte Balkanlarda bir birliğin tesisi kaçınılmaz oldu. Bu noktada Sırp'ların başını çektiği bir düşünce ile geçmişte ileri sürülen birçok düşünce ve iddia bir kenara bırakılarak eşitlikçi, evrensel değerlere bağlı ve ulus kimlikleri aktif tutan bir krallığın kurulması kararına varıldı. Bu karar ve karara bağlı olarak kurulması öngörülen yeni devletin yol haritası da 20 Temmuz 1917'de Korfu'da belirlendi. 3 büyük Balkan ulus temsilcisinin imzası ile ilan edilen deklarasyon Birinci Yugoslav Krallığı'nın da ilk anayasası hükmüne geçmiştir. Ancak ilerleyen dönemlerde ulus fikriyatının yeniden ateşlenmesi ile deklarasyonunu Balkanlara dair ümit veren birleştirici vasfı ortadan kalktı.

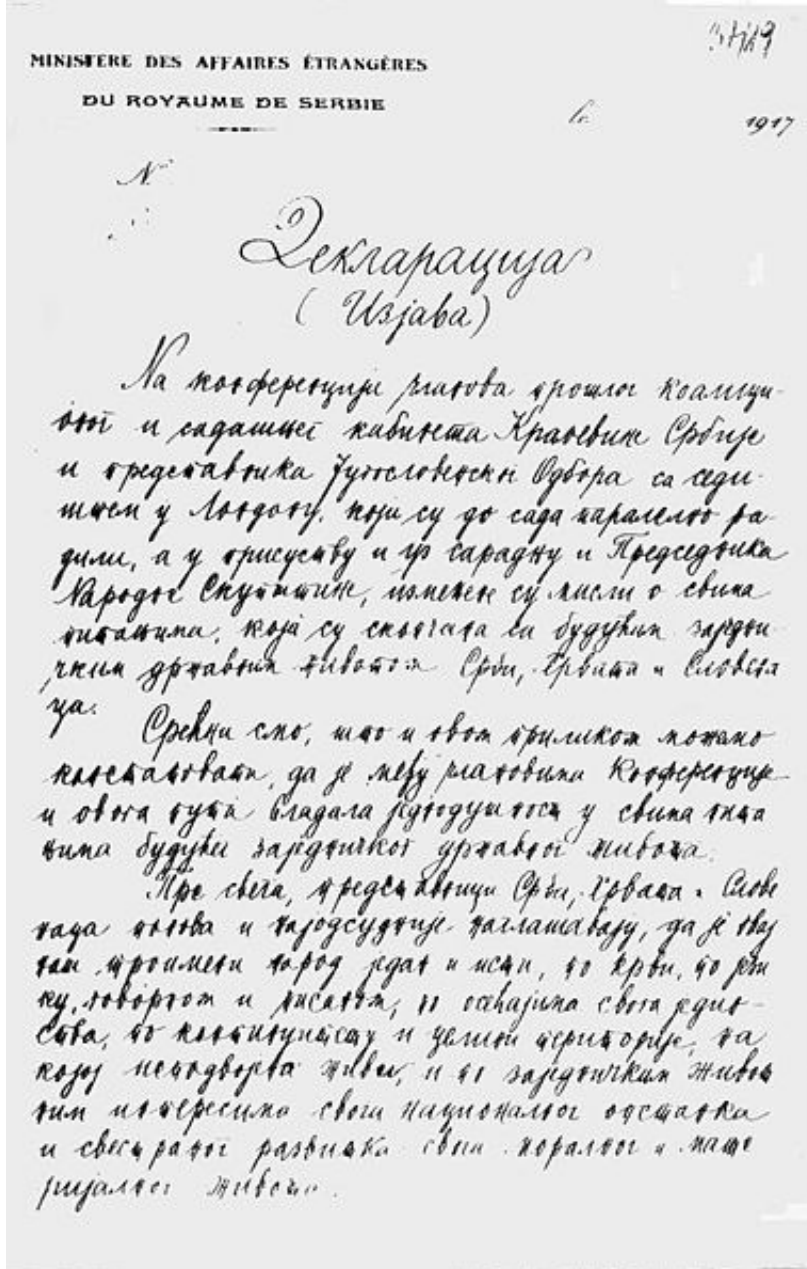
Kaynakça

- Dragnich, Alex M., Serbs and Croats, The Struggle in Yugoslavia, London, 1992.
- Akarslan, Mediha, Bosna Hersek ve Türkiye, Alternatif Üniversite, Ağaç Yayınları, İstanbul 1992.
- Buturovic, Amila, Schick, Irvin Cemil, Osmanlı Döneminde Balkan Kadınları, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., İstanbul 2009.
- Büyük Larousse, "Panslavcılık" md., c. XVIII.
- Çağ, Galip, Avrupa'nın Ötekisi Balkanlar, Çankırı Avrasya Stratejik Uygulama ve Araştırmaları Merkezi Yay., Çankırı, 2012.
- Güveloğlu, Gülşah Kurt, Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı Dönemi'nde Yugoslavya'nın Siyasi Hayatı Ve Türkiye İle Diplomatik İlişkiler (1918-1941), Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2009.
- http://www.arhivyu.gov.rs/Data/Images/aj_9_miz1_l4a_b_no1.jpg.
- Kenar, Nesrin, Yugoslavya, Yugoslavya Sorunu'nun Ulusal Ve uluslar arası Boyutu, Palme Yay., Ankara 2005.
- Kurat, Akdes Nimet, "Panslavizm", DTCF Dergisi, II/4,, Ankara 1953.
- Onay, Yaşar, Rusya Ve Değişim, Nobel Yay., Ankara 2002.

- Todorova, Maria, *İmaging The Balkans*, Oxford University Press, 2009.
- Uzel, İlhan, "Sosyalizm'den Ulusçuluğa: Yugoslavya'da Ulusçuluğun yeniden Canlanması", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt: 47 Sayı: 1, Ankara, ss. 217-244.
- Ülger, İrfan Kaya, *Yugoslavya Neden Parçalandı? Balkan Dramının Perde Arkası*, Seçkin Yay., Ankara 2003.

EKLER

Ek 1: Deklarasyonun Sırp Arşivlerinde Bulunan Orijinal Nüshası

MINISTÈRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES
DU ROYAUME DE SERBIE

6 1917

№
100. И Устав и други закони који буде донела Уставна
Скупштина, саопштују у истој кез ие Краљ
саопштомиме.

Тако уједињени народ Срба, Хрвата и Словенца
саставља би државу која би бржала око
12 милиона држављана Ота би била таравања
народне правостоси и савршени народни кул-
турни напретка, јак легла правах српског
националности, перасирени савестни студиј оних кул-
турних народа и држава који су истаки дру-
жни права и слободи народа и прилично међу-
народне правде, и уосталом јуан токе међуна-
родне заједнице:

Дато на Краљу, 7 јула 1917 године

Председник
Југословенског Одбора,
Др. Т. Сте. Струмић

Председник
Министарског Савета,
Министар Уостарани Држа
Краљевине Србије
Крн. П. Пашић

Kaynak:

http://www.arhivyu.gov.rs/Data/Images/aj_9_miz1_l4a_b_no1.jpg

ЕК 2: Deklarasyonun Sırpça Metni

ДЕКЛАРАЦИЈА

На конференцији чланова прошлог коалиционог и садашњег кабинета Краљевине Србије и представника Југословенског одбора са седиштем у Лондону, који су до сада паралелно, а у присуству и уз сарадњу Председника Народне Скупштине, измењане су мисли о свима питањима, која су скопчана са будућим заједничким државним животом Срба, Хрвата и Словенаца.

Срећни смо, што и овом приликом можемо констатовати, да је међу члановима конференције и овога пута владала једнодушност у свима питањима будућег заједничког државног живота.

Пре свега, представници Срба, Хрвата и Словенаца понова и најодсудније наглашавају, да је овај наш троимени народ један и исти, по крви, по језику, по заједничким животним интересима свога националног опстанка и свестраног развитка свога моралног и материјалног живота.

Идеја о његовом националном јединству никада се није гасила, ма да је сва моћ умна и физичка националног му непријатеља била управљена противу његовог јединства, његове слободе и националног опстанка. Био је подвојен у више држава, а у самој Аустро-Угарској издељен, не на три племенска имена, него на једанаест покрајинских управа и тринаест законодавстава. Осећај његовог националног јединства и дух за слободом и независношћу одржали су га у непрекидним вековним борбама на истоку са Турцима, а на западу са Немцима и Мађарима.

Бројно слабији и од источног и од западног непријатеља, он није могао сам обезбедити своје народно и државно јединство, своју слободу и своју независност, јер и на истоку и на западу његовом владао је противу њега сурови принцип: **сила над правдом.**

Али је наш народ дочекао час, кад није више усмаљен у својој борби. Борба коју је немачки милитаризам наметнуо Русији, Француској и Енглеској за одбрану њихове части и слободе и слободе и независности малих држава, претворила се у борбу за слободу света, за победу права над силом. Сви народи, који љубе слободу и независност, удружили су се да се заједнички бране, да по цену свих жртава спасу цивилизацију и слободу, да створе нов међународни поредак, заснован на правди и слободи свакога народа да се сам опредељује и сам оснива свој државни и независни живот, те да се на тај начин заснује нов, миран и трајан период

развитка и напретка човечанства, и обезбеди свет за вечита времена од овакве катастрофе, што је проузроковала освајачка жеђ немачког империјализма.

Племенитој Француској, која је прокламовала принцип слободе народа, и слободоумној Енглеској прудружише се велика америчка Република и нова слободна и демократска Русија, да у својим манифестима објаве победу слободе и демократије, као главни циљ рата, а начело слободног самоопредељења народа, као основни принцип новог међународног поретка.

Наш троимени народ, који је највише страдао од грубе силе и неправде, који је за своје право слободног самоопредељења поднео највеће жртве, прихватио је са одушевљењем тај узвишени принцип као главни циљ ове страшне борбе, у којој је гурнуло цео свет непоштовање права самоопредељења народа.

И ауторизовани представници Срба, Хрвата и Словенаца, констатујући да је једини и неодступни захтев нашега народа, захтев који он поставља на основу начела слободног самоопредељења народа да буде потпуно ослобођен сваког туђинског ропства и уједињен у једној слободној националној и независној држави, сложили су се, да та њихова заједничка држава буде заснована на овим модерним и демократским принципима:

1) Држава Срба, Хрвата и Словенаца, познатијих и под именом јужних Словена или Југословена, биће слободна, независна Краљевина с јединственом територијом и јединственим држављанством. Она ће бити уставна, демократска и парламентарна монархија на челу са династијом Крађорђевића, која је дала доказа да се с идејама и осећајима не двоји од народа и народну слободу и вољу ставља на врх свега.

2) Држава ова зваће се: **КРАЉЕВИНА СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА**. А владалац: **КРАЉ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА**.

3) Она ће имати један државни грб, једну државну заставу и једну круну. Ови државни емблеми биће састављени из наших садашњих, посебних емблема. Државна целина облежаваће се државним грбом и државном заставом. Државна застава, као симбол јединства, истицаће се на свима надлештвима Краљевине.

4) Посебне заставе, српска, хрватска и словеначка равноправне су и могу се истицати и слободно употребљавати у свима приликама. И грбови посебни могу се исто тако употребљавати слободно у свима приликама.

5) Сва три народна имена: Срби, Хрвати и Словенци, потпуно су равноправна на целој територији Краљевине, и свако их може слободно употребљавати у свима приликама јавног живота и код свих власти.

6) Обе азбуке, ћирилица и латиница, такође су потпуно равноправне и свако их слободно може употребљавати на целој територији Краљевине. Све државне и самоуправне власти дужне су и у праву употребљавати и једну и другу азбуку, саображавајући се у томе жељи грађана.

7) Све признате вероисповести вршиће се слободно и јавно. Православна, Римокатоличка и Мухамеданска вероисповест, које су по броју следбеника најјаче у нашем народу, биће једнаке и равноправне према држави. На основу ових принципа законодавац ће се старати, да се чува и одржава Конфесионални мир, који одговара духу и прошлости целокупног нашег народа.

8) Календар треба што скорије изједначити.

9) Територија Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца обухвата сву ону територију, на кој живи наш троимени народ у компактној и непрекидној маси, и она се без повреде животних интереса целине не би смела крњити.

Наш народ не тражи ништа туђе: он тражи само своје и жели, да се сав, као једна целина, ослободи и уједини. И за то он, свесно и одлучно, искључује свако делимично решење свога народног ослобођења и уједињења. Наш народ поставља као једну нераздвојну целину проблем свога ослобођења од Аустро-Угарске и његовог уједињења са Србијом и Црном Гором у једну државу.

По начелу слободног народног самоопредељења ни један део ове целине не може се правично одвојити и присајединити другој којој држави без пристанка самога народа.

10) Јадранско Море, у интересу слободе и равноправности свих народа, биће слободно и отворено свима и свакоме.

11) Сви грађани (држављани) на целој територији једнаки су и равноправни према држави и пред законом.

12) Изборно право за избор народних посланика за Народно Представништво, као и изборно право за општине и друге управне јединице, једнако је и опште, и вршиће се непосредним и тајним гласањем по општинама.

13) Устав, који ће после закључења мира донети Уставотворна Скупштина, изабрана на основу општег и једнаког, непосредног и тајног права гласа, биће основа целом државном

животу, извор и утока свих власти и права и по њему ће се уређивати целокупни државни живот.

Устав ће дати народу и могућност да развија своје посебне енергије у самоуправним јединицама, обележеним природним, социјалним и економским приликама.

Устав се има примити, у целини, у Уставотворној Скупштини бројно квилификованом већином.

И Устав и други закони, које буде донела Уставотворна Скупштина, ступају у живот када их Краљ санкционише.

Тако уједињени народ Срба, Хрвата и Словенаца састављао би државу, која би бројала око 12 милиона држављана. Она би била гарантнија народне независности и свестраног народног културног напретка, јак бедем против германског надирања, неразлучни савезник свих оних културних народа и држава, које су истакле принцип права и слободе народа и принцип међународне правде, и достојан члан нове међународне заједнице.

Дано у Крфу 7/20 јула 1917. године.

Председник Југословенског Одбора

Др. АНТЕ ТРУМБИЋ с. р.

адвокат, посланик и вођа Хрватске

Народне Странке на

Далматинском Сабору, пређашњи

председнк општине

-града Сплита, пређашњи посланик за

варош Задар

у аустријском парламенту.

Председник

Министарског Савета,

Министар

Иностраних Дела

Краљевине Србије.

НИК. П. ПАШИЋ с. р

EK 3: Deklarasyonun Maddelerinin İngilizce Tercümesi

1. The State of the Serbs, Croats, and Slovenes, who are also known by the name of Southern Slays or Yugoslavs, will be a free and independent kingdom, with an indivisible territory and unity of power. This State will be a constitutional, democratic, and Parliamentary monarchy, with the Karageorgevich dynasty, which has always shared the ideals and feelings of the nation in placing above everything else the national liberty and will at its head.

2. The name of this State will be the Kingdom of the Serbs, Croats, and Slovenes, and the title of the sovereign will be King of the Serbs, Croats, and Slovenes.

3. This State will have one coat-of-arms, only one flag, and one crown.

4. The four different flags of the Serbs, Croats, and Slovenes will have equal rights, and may be hoisted freely on all occasions. The same will obtain for the four different coats-of-arms.

5. The three national denominations, the Serbs, Croats, and Slovenes, are equal before the law in all the territory of the kingdom, and each may freely use it on all occasions in public life and before all authorities.

6. The two Cyrillic and Latin alphabets also have the same rights and every one may freely use them in all the territory of the kingdom. The royal and local self-governing authorities have the rights and ought to employ the two alphabets according to the desire of the citizens.

7. All religions are recognized, and may be free and publicly practiced. The Orthodox, Roman Catholic, and Mussulman religions, which are most professed in our country, will be equal, and will enjoy the same rights in relation to the State. In view of these principles, the Legislature will be careful to preserve the religious peace in conformity with the spirit and tradition of our entire nation.

8. The Gregorian calendar will be adopted as soon as possible.

9. The territory of the Serbs, Croats, and Slovenes will comprise all the territory where our nation lives in compact masses and without discontinuity, and where it could not be mutilated without injuring the vital interests of the community. Our nation does not ask for anything which belongs to others, and only claims that which belongs to it. It desires to free itself and establish its unity. That is why it conscientiously and firmly rejects every partial solution of the problem of its freedom from the Austro-Hungarian domination.

10. The Adriatic Sea, in the interests of liberty and equal rights of all nations, is to be free and open to all and each.

11. All citizens throughout the territory of the kingdom are equal, and enjoy the same rights in regard to the State and the law.

12. The election of Deputies to the national representation will take place under universal suffrage, which is to be equal, direct, and secret. The same will apply to the elections in the communes and other administrative institutions. A vote will be taken in each commune.

13. The Constitution to be established after the conclusion of peace by the Constituent Assembly elected by universal, direct, and secret suffrage will serve as a basis for the life of the State. It will be the

origin and ultimate end of all the powers and all rights by which the whole national life will be regulated. The Constitution will give the people the opportunity of exercising its particular energies in local autonomies, regulated by natural, social, and economic conditions. The Constitution must be adopted in its entirety by a numerical majority of the Constituent Assembly, and all other laws passed by the Constituent Assembly will not come into force until they have been sanctioned by the King.

Thus the united nation of Serbs, Croatians, and Slovenes will form a State of twelve million inhabitants. This State will be a guarantee of their national independence and of their general national progress and civilization, and a powerful rampart against the pressure of the Germans, and an inseparable ally of all civilized peoples and States.